

Бібліотечний урок

Тема: Довідкова література

Мета. Ознайомити учнів із видами довідкової літератури, з її значенням у житті людини; навчити користуватися довідниками, енциклопедіями та словниками; розвивати спостережливість, зв'язне мовлення учнів; виховувати дбайливе ставлення до книги, прищеплювати бажання поповнювати свій словниковий запас, користуючись довідковою літературою.

Обладнання: книжкова виставка: енциклопедії, довідники, словники, словничок опорних слів до теми уроку, картки із завданнями, демонстраційні таблиці на тему "Твій друг — книга", "Мікрофон", "банк", презентація на тему "Довідкова література", тест.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку.

— Пролунав дзвінок, починаємо урок. Який у нас урок? (Бібліотечний).

Запрошуємо щиро до міста Книгограду,

1. Емоційне налаштування класу на урок.

— Відкриваємо скриньку гарного настрою. Подаруйте усмішку друзям, гостям, мені. Тихенько сідайте.

Учитель. Я хочу урок розпочати

І від душі всім побажати:

Дванадцять балів заробляти,

З бажанням вчитись і все знати.

2. Реклама уроку.

— Яким має бути наш урок?

Урок має бути:	Ми будемо:
цікавим	уважними
незвичним	зосередженими
навчальним	активними

II. Повторення вивченого матеріалу.

1. Фронтальне опитування учнів.

— Над якою темою ми працювали на минулому уроці? (Книга — найбільший скарб людства).

2. Робота в парах.

Знайти і прочитати прислів'я про книгу.

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Книга — найбільше багатство.

Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.

Глибина у морі, мудрість — у книзі.

Слово до слова — зложиться мова.

— Які загадки ви запам'ятали? (Відповіді учнів).

— Яку інформацію відшукали в рубриці "Цікаво знати"?

Найбільша книга знаходиться в одній із бібліотек Нью-Йорка. Її ширина 3 метри, товщина — один. Гортати її можна тільки за допомогою спеціальної апаратури.

Найменша книжка видана в італійському місті Падуя. Її розмір становить 16 мм х 11 мм, що дорівнює приблизно розміру нігтя на великому пальці руки.

Одна з найбільших бібліотек світу, яка знаходиться в США, налічує 40 мільйонів примірників.

Найменша у світі бібліотека розташована в індійському місті Амрістаре. У ній є... одна книжка.

Цікавий факт: книжка, написана російською мовою, має обсяг більший, ніж та сама книжка, написана українською (наприклад, 525 сторінок російською мовою і 500 сторінок — українською).

Чи багато ми говоримо? У середньому - годину на день, за все життя — два з половиною роки. А якщо записати все, що ми говоримо, то отримаємо тисячу томів по 400 сторінок у кожному.

У світі за весь час книгодрукування видано понад 50 млн назв книг, брошур, видань.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Читання вірша "Поїзд" з учителем.

Книжка завжди **поряд**.

Книжка - добрий, милий **друг**.

Книжка знає все **навкруг**

— Що, до чого, звідки, **як**.

І про що писав **Маршак**.

З нею знаєш **100 країн**

І сягнеш морських **глибин**.

Долетиш за мить **одну**

В міжпланетну **далину**.

Друг твій книжка **відповість**,

Що верблюди в пустелі **їсть**,

Скільки літ живуть **кити**.

З нею все знаєш ти.

- Про що, на вашу думку, йтиметься сьогодні на уроці? (Про книги).

IV. Оголошення теми уроку та очікуваних навчальних результатів.

1. Прочитайте тему уроку.

Довідкова література.

2. Оголошення очікуваних результатів.

Сьогоднішній урок навчить нас (учні читають з дошки):

- читати виразно, швидко
- працювати у групах, парах;
- розвивати вміння працювати з довідковою літературою;

- бути відповідальними за доручену справу, взаємоввічливими.

V. Актуалізація надання необхідної інформації.

1. Завдання уроку.

— Як, на вашу думку, що відносимо до довідкової літератури? (Відповіді учнів).

— Правильно. Отже, сьогодні на уроці ми детальніше ознайомимося з довідковою літературою і навчимося нею користуватися.

2. Опрацювання матеріалу з посиланням на презентацію "Довідкова література".

1 кадр: Тематичний словник школяра.

— Діти, чому цей словник має таку назву? (Відповіді учнів).

— Що ви знаєте про цей словник?

Можливі відповіді дітей: (Це перший словник в Україні для учнів початкових класів. Усі слова згруповано у 87 тем. За алфавітним покажчиком можна відшукати потрібне слово. Можна користуватися на уроках і вдома. Цей словник допоможе правильно написати, вимовити слово, розтлумачить його, дасть переклад російською мовою. Можна прочитати вірші, загадки, акровірші, скоромовки, лічилки, прислів'я та приказки).

3. Робота з тематичним словником школяра.

— Відкрийте зміст, знайдіть розділ "Культура і мистецтво". Відшукайте тему "Книги".

— Знайдіть інформацію про слова: *книжка, словник, довідник*. Прочитайте.

2 кадр: Види словників.

Словники бувають: орфографічні; тлумачні; перекладні; фразеологізмів; синонімів; антонімічних пар; термінологічні та багато інших.

4. Робота з тлумачним словником.

Відшукати у *тлумачному словнику* значення таких слів: *абонемент, енциклопедія*. Фронтальне опитування учнів.

5. Робота з етимологічним словником.

Відшукати в *етимологічному словнику* значення таких слів: *бібліотека, підручник, книга*. (Індивідуальна робота).

6. Робота зі словником синонімів.

Відшукати у *словнику синонімів* значення слова: *багато*.

(Читають хором по черзі дівчатка, хлопчики).

7. Гра "Назви антоніми".

— Антоніми — це слова... (протилежні за значенням).

— Назвіть антоніми до слів: *багатомовний (одномовний), брати (давати), верхня (нижня), заходити (виходити), відкрити (закрити), однакові (різні), перша (остання), сьогодні (завтра)*.

8. Хвилинка відпочинку

3 кадр: *Наші довідники.*

Робота з довідником "Виручалочка".

Відшукати у Довіднику-пораднику "Виручалочка" "Думки про книгу".
Прочитайте.

- Які прислів'я про книгу ви знаєте? (Фронтальне опитування учнів).

4 кадр: *Енциклопедії для дітей.*

За своїм характером енциклопедії бувають:

- Універсальні
- Галузеві
- Дитячі

Хто написав першу енциклопедію?

Щоб отримати необхідну інформацію, ми здебільшого звертаємося до енциклопедії. В енциклопедіях ми сподіваємося знайти найважливішу інформацію з усіх тем. Слово "енциклопедія" виникло в Греції й означало "інструкції на всі випадки життя". Уперше це слово ввів в англійську мову сер Томас Еліот у 1538 році і розшифрував його як "книга, що пояснює всі відомі науки та предмети".

Сьогодні слова в енциклопедіях розташовані в алфавітному порядку, тому у них легко знайти потрібне. Але автори стародавніх енциклопедій розташовували в них слова так, як їм було завгодно.

Найдавніша енциклопедія, що дійшла до нас, була складена в Римі в I столітті до нашої ери. Вона називалася "Природна історія". 37 томів книги містили понад 20 тисяч статей. Цю книгу вважали такою цінною, що її перевидавали 43 рази!

Найбільшою була третя китайська енциклопедія. Вона містила 5 тисяч 20 томів!

Першу енциклопедію, де слова розташовувалися в алфавітному порядку, склав англійський священик Джон Харріс. Вона вийшла у світ 1704 року та називалася "Універсальний Англійський словник Науки та Мистецтв".

У Франції з 1743 року почала виходити ще одна енциклопедія. Над її статтями працювало багато відомих діячів науки.

**З популярної дитячої енциклопедії
"Дітям про все на світі"
Х: Белкар-книга, 2006. - С. 31-32**

З а п и т а н н я :

1. Де виникло слово "Енциклопедія"? (У Греції).
2. Як розташовані слова в енциклопедіях? (В алфавітному порядку).
3. Де була написана найдавніша енциклопедія? (У Римі).
4. Яка найбільша енциклопедія? (Третя китайська, 5 тисяч 20 томів).
5. Хто склав енциклопедію, де слова розташовувалися в алфавітному порядку? (Джон Харріс).
6. У якій країні працювали відомі діячі науки над статтями енциклопедії? (У Франції).
9. Виступ "Чергового з довідкового бюро".

У популярній дитячій енциклопедії "Що? Як? Чому? Світ моєї України" я прочитала, що перша друкована книга з'явилася в німецькому місті Майнці. Винахідником друкарського верстата був Йоган Гутенберг. З Німеччини друкарство швидко поширилося на слов'янські землі.

В Україні першодрукарем був Іван Федоров. Він видрукував перший слов'янський "Буквар".

Перша бібліотека в нашій державі виникла за часів Київської Русі. Її створив князь Ярослав Мудрий.

- Сучасні книги давно друкуються іншим способом. Цей спосіб називається фотонабором. Текст книги спочатку пише автор, потім цей текст вводять до комп'ютера. Далі працюють фахівці, кожен з яких виконує свою частину роботи зі створення книги: редактор, коректор, верстальник, технолог, художник, друкар... Текст книги переводиться на плівки, які передаються до друкарні. Для того, щоб у книзі з'явився кольоровий малюнок, спочатку роблять кілька його відбитків, кожен із яких — певного кольору. Потім, коли накладуть кольори один на один, одержать потрібний кольоровий малюнок. Книга готова й може вирушати до магазину, де ти її і знайдеш.

**З "Моєї першої енциклопедії"
Х: Пегас, 2008. - С. 110-111**

VI. Рефлексія (підбиття підсумків), оцінювання результатів роботи на уроці.

5 кадр.

Тест

1. Хто ти в бібліотеці?
а) школяр; б) *читач*.
2. Де в бібліотеці розміщені книги?
а) *на стелажах*; б) на партах.
3. Назвіть книги, які знають усе.
а) підручники; б) *енциклопедії*.
4. Назвіть відділ, де видаються книги додому.
а) *абонемент*; б) читальна зала.
5. Для того, щоб правильно писати й говорити, щоб поповнювати свої знання, яка література має завжди бути у вас на столі?
а) навчальна; б) *довідкова*.
6. Що належить до довідкової літератури?
а) газети, журнали, підручники;
б) *словники, енциклопедії, довідники*.
7. Що треба добре знати, аби швидко знайти потрібне слово в словнику чи енциклопедії?
а) *алфавіт*; б) зміст.
8. Як називається заклад, у якому зберігаються та видаються для тимчасового користування книги?
а) школа; б) *бібліотека*.
9. Де створюється довідкова література?
а) на заводах; б) *у видавництвах і друкарнях*.
10. Як називається людина, яка працює в бібліотеці?
а) *бібліотекар*; б) учитель.
11. Яка мета словників?
а) *вказати правильне написання слів, пояснити значення слів*;
б) ознайомити із невідомими словами.

Б і б л і о т е к а р . Юні друзі! Якщо ви не знаєте, як пишеться слово, зверніться до орфографічного словника. Якщо сумніваєтеся щодо визначення будови слова, вам допоможе морфемний словник.

— Чи є ноги у книжки? - Напевно, є, бо кажуть, що взяв книгу догори ногами.

- Коли енциклопедія може бути ходячою? - Коли голова на плечах або коли знаєш майже все.

Відповіді на ці запитання я знайшла у фразеологічному словнику.

Етнографія — наука, яка вивчає побут, звичаї, матеріальну та духовну культуру народів. Є і етнокультурознавчий словник.

Не бійтесь заглядати у словник:

Це пишний яр, а не сумне провалля.

{М.Рильський}

До речі, в Україні перший рукописний словничок з'явився в кінці XVI ст.

Найбільша книга в світі - англійський словник, що містить 8600 сторінок.

Якщо потрібна відповідь на питання або якась довідка, зверніться до енциклопедій, довідників. Це — книги-всезнайки, в яких містяться тисячі відповідей

на всі Чому? Як? Коли?

Довідкова література дуже корисна й потрібна не тільки вам, учням, а й учителям, батькам. Необхідно дружити зі словниками, енциклопедіями, а також ніколи не соромитись заглянути в таку книгу. Недарма в народі кажуть: "З книгою подружишся — розуму наберешся".

І в нашій бібліотеці на стелажах вас чекає довідкова література. Яка? Дізнаєтесь. До зустрічі!

